

2023. februári mérnök évfordulók, emlénapok + **programok**

1. – 175 éve született Kordina Zsigmond mérnök

A lengyelországi Nowy Saczban, 1848. február 1-én született (1848-1894) gépészmérnök, mozdony-szerkesztő. Lakatos-mesterből lett mérnök. Az Osztrák Államvasutak gépgyárában Charles Haswell lokomotívszerkesztő mellett képezte magát rajzolóvá, majd szerkesztőmérnökké. 1881-ben nevezték ki főmérnöki beosztásban a MÁVAG lokomotívosztályába a szerkesztőiroda főnökévé. E beosztásában ő teremtette meg a hazai mozdonygyártást. A növekvő üzemi követelményeknek mindenben megfelelő újszerű szerkezeti megoldású mozdonyaival – elsősorban a kompaund lokomotívokkal – nemzetközi elismerést vívott ki a magyar gépgyártásnak. Egyik legkiválóbb alkotása a ma is legtipikusabban magyar mozdonyként ismert II e osztályú (222) mozdony. Munkássága elismerésül kereskedelmi felügyelővé, majd a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyár (MÁVAG) helyettes igazgatójává nevezték ki. Mozdonyait több cikkben ismertette a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyében.

1. – 125 éve indult vízügyi kiadványsorozat

1898. február elején a magyar vízrajzi szolgálat gondozásában megjelent „*A Tisza hajdan és most*” című kiadványsorozat első kötete, amely a Tisza-szabályozás megkezdése óta eltelt időszak alatt a folyó vízrajzi viszonyaiban bekövetkezett változásokról adta közre a legfontosabb adatokat és az adatokból leszűrt következtetéseket. Az 1906-ig négykötetesre bővült kiadványsorozat célja az volt, hogy – az 1833-1846-os felmérés óta bekövetkezett mederváltozások kimutatása mellett – adatokat szolgáltatson a további szabályozási munkák irányelveinek kidolgozásához. A kötet sorozat szerkesztői Péch József, a vízrajzi szolgálat főnöke és helyettese, Sziberth Artúr voltak.

2. – 130 éve született Lánzos Kornél (Cornelius Lanczos) fizikus

Székesfehérváron, 1893. február 2-án született Lánzos Kornél (1893-1974) matematikus, fizikus, egyetemi tanár, az egyik legnagyobb, de sajnos kevésbé ismert tudós, aki mind a fizikában, mind a matematikában maradandót alkotott. A budapesti Pázmány Péter Tudomány-egyetemen matematika–fizika szakon tanult, s a korabeli magyar fizika és matematika két legnagyobbjának, Eötvös Lorándnak és Fejér Lipótnak is a tanítványa volt. Ezt követően Tangl Károly tanársegédje lett a Műegyetem fizika tanszékén. Doktori értekezését 1919-re készítette el az elektromágnesség térelméletéről. Ezután Freiburgban, a Majna menti Frankfurtban, majd a berlini egyetemen folytatta kutatásait. Berlinben szoros munkakapcsolatba került Albert Einsteinnel, kapcsolatuk személyes barátsággá mélyült. A harmincas években Angliába, majd az Amerikai Egyesült Államokba ment. Az USA-ban egyetemi professzorként (matematika-fizika) oktatott és az ANSI (American National Standards Institute) matematikusaként, a Boeing kutatómérnökeként is dolgozott. Az 1950-es években tért vissza Európába. Élete végéig az írországi Dublinban dolgozott. Az 1970-es években többször hazalátogatott, előadásokat tartott, portréfilmet készített vele a Magyar Televízió, s néhány fontos munkáját magyarul is kiadták. Tudományos tevékenysége a relativitáselmélettel kapcsolatos kutatásokkal indult. Eredményei az úgynevezett egységes térelmélet, tehát a gravitáció és az elektro-

dinamika egységesítése szempontjából épp olyan jelentősek, mint a nemlineáris gravitációs térelmélet és a mozgástörvények kapcsolatának kiderítésében. Vizsgálatainak másik iránya a kvantummechanika matematikai apparátusának kidolgozása. Az integrálegyenletek elméletének oldaláról közelítette meg a sajátérték-problémát. A modern analízis gyakorlati kérdései is érdekelték. Kidolgozta a gyorsan konvergáló – egy állandó értékhez meghatározott törvényszerűség szerint közelítő – eljárások elméletét, melyek hasznossága csak évek múltán, a program-vezérelt számítógépek megalkotásakor igazolódott.

4. – 130 éve született Juhász Kálmán János (Kalman John de Juhasz) mérnök

Csapon, 1893. február 4-én született Juhász Kálmán János (1893-1972) gépészmérnök, egyetemi tanár. A Budapesti Műszaki Egyetemen 1914-ben szerzett gépészmérnöki oklevelet, ugyanitt avatták 1965-ben a műszaki tudományok t. doktorává. Kutatási területe a motormechanika volt. Vezető tervezőmérnök volt Hamburgban, majd a torinói Fiat-művek kutatómérnöke lett. 1925-27. között főmérnök volt a budapesti Gamma-gyárban, és szakértő a kereskedelemügyi minisztériumban. 1927-ben az USA-ban telepedett le, ahol egyetemi előadó, tanársegéd, docens lett, majd a műszaki kutatások professzora a Pennsylvania Állami Egyetemen. Kutatási területe a motormechanika, fűtőanyag-problémák volt. Egy jelzőkészüléket is kifejlesztett a gyorsvonatok részére.

5. – 125 éve született Hornung Andor mérnök

Budapesten, 1898. február 5-én született Hornung Andor (1898-1974) gépészmérnök. Budapesti Széchenyi István Főgimnáziumban 1916-ban érettségizett. Felsőfokú tanulmányait a budapesti József Műegyetemen végezte, gépészmérnöki diplomáját 1922-ben szerezte. Ezután a Ganz Vagon- és Gépgyár Kutató és Fejlesztő Osztályának munkatársa, Jendrassik György (1898-1954) gépészmérnök, feltaláló csoportjában dolgozott. Főképpen a nagynyomású nyersolajmotorok technológiai kérdéseivel foglalkozott. Fő szakmai területe a köszörülés és a köszörűkorong-gyártás volt, ennek fejlesztésével foglalkozott a Ganz-gyárban, a Vasipari Kutató Intézetben, a Gépipari Technológiai Intézetben és a Gépipari Tudományos Egyesületben is.

6. – Rádiótechnikai fegyvernem napja

Az először 1994-ben megtartott rádiótechnikai napon a szakemberek arra a bravúrra emlékeztek, hogy Bay Zoltán fizikus, feltaláló, az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. műszaki igazgatója, laboratórium-vezetője és neves szakemberekből álló kutatócsoportja 1946. február 6-án saját fejlesztésű radarral, – a világon akkor egyedülálló eljárással – megmérte a Föld és Hold közötti távolságot. A feladat nehézségét az adja, hogy a radaregyenlet szerint a visszaérkező jel teljesítménye a távolság negyedik hatványával csökken, ezért a kb. 380.000 km-es Föld–Hold-távolságot oda-vissza megtett rádiójel annyira legyengült, hogy nem lehetett kiszűrni a zajból. Bay Zoltánék úgy oldották meg ezt a feladatot, hogy egy periodikusan ismétlődő jelsorozatot bocsátottak ki, a visszaérkező jeleket összegezték, és az így felerősödött jel már mérhetővé vált. Mivel az adóberendezésük teljesítménye korlátozott volt, az impulzusok hosszabbításával növelték a kisugárzott energiát, de emiatt pontos távolságmérést még nem tudtak végezni. E kiváló műszaki esemény tekinthető a magyar űrtevékenység kezdetének, és a rádiótechnikai fegyvernem napjának is.

8. – 75 éve született Mojzes Imre mérnök

Kalocsán, 1948. február 8-án született Mojzes Imre (1948-2009) villamosmérnök, műegyetemi tanár. 1972-ben diplomázott a Moszkvai Energetikai Egyetem Villamosmérnöki Karán. A műszaki egyetemi doktori címet 1979-ben, a műszaki tudomány kandidátusa fokozatot 1980-ban, a műszaki tudomány doktora fokozatot, illetve DSc címet 1988-ban érte el. Mindhármát a félvezető eszközök témaköréből. Egyetemi tanárrá 1991-ben nevezték ki. 1972-1973-ban, a TUNGSRAM Rt.-ből indult, műszaki ügyintézőként. 1973 és 1991 között, az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetében (MFKI) tudományos munkatárs, osztályvezető, főosztályvezető-helyettes, főosztályvezető, végül igazgatóhelyettes lett. 1975-1987 között óraadó az ELTE TTK-n, majd 1991-től a BME egyetemi tanára. 1992 és 1995 között ő vezette az Elektronikai Technológiák Tanszéket. 1995-1999 között a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány Anyagtudományi és Technológiai intézetének (BAY-ATI) tudományos igazgatója volt. 1999-2000-ben a Miniszterelnöki Hivatalban évszámkezelési kormánybiztosként a 2000. évi dátumváltás számítástechnikai problémáinak megoldását felügyelte. Szakmai tevékenysége a vegyület-félvezetőkől készült optikai, mikrohullámú eszközök fizikája, technológiája, ezek alkalmazása. A mikrohullámú mérés technika, érzékelők, fém-félvezető átmenet volt fő tematikája. Az ő irányításával fejlesztette ki az MFKI a nagyfrekvenciás tranzistorcsaládját. Hazánkban elsők között Mojzes Imre fordult a nanotechnológia felé. Elnöke volt a Híradástechnikai és Informatikai Tudományos Egyesület Mikroelektronika Szakosztályának.

9. – Székesfehérvári InfoShow kiállítás és konferencia – 2023

A Magyar Elektrotechnikai Egyesület és az Elektromos-ipari Magánvállalkozók Országos Szövetsége „Biztonságos szerelés, okos megoldásokkal” mottóval Székesfehérváron, a MOL Arénában február 9-én rendez kiállítást és konferenciát. Itt értesülhetnek az érdeklődők az aktuális szabályozásokról, a trendekről és kipróbálhatják a legújabb technikai, technológiai megoldásokat. Bővebb infó: www.infoshow.hu

9. – 130 éve született Bittera Gyula kémikus

Nagyszalontán, 1893. február 9-én született Bittera Gyula (1893-1970) kémikus, az illóolajgyártás és gyógynövény-termesztés külföldön is elismert szakembere. Felsőfokú tanulmányait a budapesti tudományegyetemen folytatta, de közben hallgatta a Műegyetem kémiai és az Állatorvosi Főiskola anatómiai előadásait is. Egyetemi évei alatt az Ornitológiai Központban Herman Ottó irányítása alatt dolgozott, több szacikket is írt madártani és barlangászati szakfolyóiratokba. Bölcsészdoktori oklevelének megszerzése után érdeklődése mindinkább a kémia és a növénytan felé fordult. Korán felismerte az illóolaj-tartalmú növények hazai termesztésének és feldolgozásának jelentőségét, a magyar klíma- és talajviszonyok alkalmasságát az ilyen fajta növények ipari méretű termesztésére. 1919-ben a Magyar Általános Hitelbank segítségével Kaposvárott illóolaj és vegyészeti gyárat létesített. Öt évvel később Budapesten létrehozta önálló illóolajgyárat. Nevéhez fűződik a híres tihanyi levendulás létesítése a francia levendula meghonosításával. Tanulmányai jelentek meg a levendula hibridekről és a levendula nemesítéséről. Foglalkozott illatos és gyógyászati célokat szolgáló növényi kivonatok készítésével; szappanillat-kompozíciók készítési módjait dolgozta ki. Gyárában állították elő a Cardiazol szívgyógyszer-specialitást és annak különböző módozatait a két világháború között. Nagy érdeme, hogy már a harmincas évek elején

felismerte a paprikamalmokban keletkező, addig értéktelennek tartott őrlési hulladékok gyógyszerészeti jelentőségét. Paprikakivonata keresett cikk volt és még napjainkban is eredményesen használják reumás bántalmak enyhítésére. 1949-ben a budapesti gyárát államosították; átmenetileg még csak nem is alkalmazták ott. 1952-től folytathatta kutatásait, majd a Növényolajipari Kutató Intézet, végül a Gyógynövénykutató Intézet munkatársa lett. Főképpen a borsosmenta, a francia levendula, a muskotályszálya, az angelika és a lestyán nemesítésével és agrotechnikai kérdéseivel foglalkozott.

11. – 130 éves Bánki-Csonka-féle karburátor szabadalma

Sok százmillió benzinmotoron ma is olyan karburátor van, amely alapgondolatával Bánki Donát (1859-1922) gépészmérnök, feltaláló, egyetemi tanár és Csonka János (1852-1939) feltaláló, tiszteletbeli gépészmérnök, műhelyvezető ajándékozták meg a világot, és 1893. február 11-én, a már két évvel korábban kezdett kísérletek alapján, gyártásra éretten közösen adták be a porlasztót is tartalmazó *Újítások petróleum-motorokon* című szabadalmi igényüket. 1893. augusztus 17-én Franciaországban Wilhelm Maybach is szabadalmat jegyeztetett be egy hasonló találmányra, de később egy Bánki Donáthoz írt levelében Maybach elismerte a magyar feltalálók elsőségét. Magyar porlasztó felhasználásával készült a Bánki–Csonka-motor, amelyet a Ganz-gyár az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Budapesten megrendezett előadásainak keretében mutatott be még 1893-ban. Ez egy négyütemű, álló hengeres, automatikus csőgyújtású benzinmotor volt. A motor legnevezetesebb alkatrésze tehát a világon elsőként általuk készített és szabadalmaztatott találmány: a porlasztó volt. A Bánki–Csonka-motorok az akkori idők legtökéletesebb, leggazdaságosabb és legmegbízhatóbb motorjai voltak, amelyek fél évszázadon át segítettek – elsősorban – a mezőgazdasági gépipart.

11. – 125 éve született Szilárd Leó feltaláló

Budapesten, 1898. február 11.-én született Szilárd Leó (1898-1964), a fizika és a biofizika nemzetközileg elismert tudósa, az atomreaktor egyik megalkotója volt. Felsőfokú tanulmányait a budapesti Műegyetemen kezdte, majd Berlinben folytatta; Albert Einstein, Max Planck, Max von Laue (1879-1960) Nobel-díjas fizikus, Erwin Schrödinger (1887-1961) Nobel-díjas fizikus és az akkor bontakozó atomfizika hatására kezdett a fizikával foglalkozni. 1929-ben Berlinben írta érdekes dolgozatát *Entrópia csökkentés termodinamikai rendszerben intelligens lény hatására* címmel. Ebben tisztázta az értelem információ-termelő szerepének és a hőtan II. főtételének összefüggését, ami a későbbiekben az informatika és az agykutatás kiindulópontja lett. Ebben az időben több szabadalma is született, az egyiket, amely egy új típusú hűtőszekrényre vonatkozott, Albert Einsteinnel közösen dolgozták ki. 1933-ban költözött Angliába, ahol Ernest Rutherford (1871-1937) Nobel-díjas fizikus egyik előadása keltette fel érdeklődését a radioaktivitás és az atomenergia felszabadításának lehetősége iránt. A harmincas években fokozódó fenyegetettség hatására az Amerikai Egyesült Államokba (USA) távozott. Az urán maghasadásával kapcsolatos kísérleteit New Yorkban, a Columbia egyetemen kezdte; biztatására Enrico Fermi és tőlük függetlenül Párizsban Frédéric Joliot-Curie (1900-1958) Nobel-díjas kémikus is ellenőrző kísérleteket végeztek; ezek igazolták Szilárd Leó eredményeit, illetve sejtéseit. Értésülve a németek atombomba-kísérleteiről, Albert Einsteinnel és Wigner Jenővel együtt Franklin D. Roosevelttel USA elnökhöz fordultak és meggyőzték az atombomba

kutatás szükségességéről – ebből alakult a Manhattan-terv, amelyben a reaktortervezés Enrico Fermi és Szilárd Leó, a kémiai problémák megoldása Wigner Jenő, a matematikai számítások elvégzése Neumann János feladata volt. A háború után az atomreaktor szabadalmát Szilárd Leó és Enrico Fermi kapták meg. 1944-ben Szilárd Leó és Teller Ede megpróbálták fellépni az ellen, hogy az atombombát emberek ellen vessék be, azonban ezt nem sikerült megakadályozniuk. Szilárd Leó a hidegháborús időszakban is törekedett minden energiáját latba vetve harcolni a nukleáris fegyverkezési verseny ellen – ez ügyben még Nyikita Szergejevics Hruscsovval is levelezett. Komoly szerepe volt a Washington-Moszkva „forró-drót” létrejöttében is. A II. világháború után Szilárd Leó biológiával kezdett foglalkozni; őt tekintik a biofizika atyjának. Érdeklődése kiterjedt a radiobiológia, molekuláris biológia, enzimszabályozás és mikrobiológia területére. Chicagóban lett a biofizika professzora, majd a kaliforniai Salk intézetbe ment. Amikor szervezetét megtámadta a rák, maga tervezte meg radiológiai kezelését. Betegségét is arra használta fel, hogy új gyógyászati eljárást dolgozzon ki: a radioterápiát. Az idő múltával változott Szilárd Leó tevékenységének megítélése is. Nobel-díjat ugyan nem kapott, de 1958-ban átvette az Einstein-díjat, majd 1960-ban elnyerte az atomenergia békés felhasználásáért folytatott munkásságáért a washingtoni tudományos akadémia Atoms for Peace Award (Atom a békéért) díját.

12. – 120 éve született Brunauer István (Stephen Brunauer István) kémikus, mérnök

Budapesten, 1903. február 12-én született Brunauer István (1903-1989) kémikus, vegyész-mérnök, egyetemi tanár. 1921-ben, 18 éves korában ment ki az Amerikai Egyesült Államokba, ahol a Columbia Egyetemen szerzett kitüntetéses oklevelet kémiából, majd a George Washington Egyetemen végzett diplomás vegyész-mérnökként. A Ph.D. tudományos fokozatát a Johns Hopkins Egyetemen szerezte meg 1933-ban, miközben az Agrárminisztérium egyik kémiai kutató laboratóriumában dolgozott, Paul H. Emmett munkatársaként. Nitrogén molekulák vasfelületen történő adszorpcióját vizsgálták, kísérleti eredményük elméleti háttérét az 1935-től a Washington Egyetemen oktató és kutató Teller Ede (1908-2003) atomfizikus fejtette meg. 1938-ban publikálták közösen az azóta neveik kezdőbetűivel idézett „BET-elmélet”, a Langmuir-elmélet egyfajta kiterjesztését. Pearl Harbor, az USA 1941 végi hadba lépése után bevonult a haditengerészethez, ahol egy robbanóanyag-kutató csoport tagjaként még Albert Einstein (1879-1955) Nobel-díjas elméleti fizikust is sikerült a torpedó-fejlesztésbe bevonnia. E kutatás során került kapcsolatba John Bardeen (1908-1991) Nobel-díjas fizikussal, Neumann János (1903-1957) matematikus, informatikussal és George Gamov (1904-1968) fizikussal. A háború után többször járt Magyarországon, amivel felkeltette az amerikai haditengerészet gyanúját és 1951-ben meg is szűnt tanácsadói állása. Kémiai kutatóként azonban tovább folytathatta munkáját különféle kutatóintézetekben, az amerikai Potsdam Clarkson egyetemén pedig a kémiai tanszék vezetője lett. Ma már egy róla elnevezett díj őrzi emlékét ezen az egyetemen.

13. – Energiapolitikai eszmecsere – 2023

Az Energiapolitika 2000 Társulat a hazai energiapolitika kérdéseinek megvitatására havi rendszerességgel

*Budapesten tartja az **Energiapolitikai Hétfő Esték** címet viselő előadás-sorozatát. A február 13-ai, 17-19*

óra közötti immáron 225. szakmai előadás témaköre: az energiaellátás fizikusi szemmel. Felkért előadó: dr.

Kiss Ádám. Bővebb infó: www.enpol2000.hu

13. – 175 éve született Weinek László (Ladislaus Weinek) csillagász

Budán, 1848. február 13-án született Weinek László (1848-1913) csillagász, egyetemi tanár, akadémikus, a csillagászati fényképezés úttörője. Magyarországi német családból származott. Bár élete nagyobb részét német-földön és Prágában töltötte, mindvégig „a haza szülöttének” tartotta magát. A budai Egyetemi Gimnáziumban, majd Bécsben, és Eötvös József ösztöndíjával Berlinben és Lipcsében tanult. Doktori értekezésében a fotografikus csillagászati pozíciómérések korlátait tárgyalta. 1874-ben a Kerguelen-szigeteken észlelő német Vénusz-átvonulás expedíció fényképező munkáját, majd a felvételek feldolgozását irányította. 1883-tól a prágai Károly Egyetem csillagász tanára, a csillagvizsgáló igazgatója volt. A holdfelület finom részleteinek rajzolását, majd az óriástávcsövekkel készített holdfényképek grafikus felnagyítását végezte, sok más nagy obszervatóriumból neki küldött fényképeken is. Weinek László elsőként kapcsolódott a földtengely pólusingadozásának mérési programjába. Számos cikkét először magyar nyelven a Természettudományi Közlöny közölte.

15. – 150 éve született Láng Gusztáv mérnök

Budapesten, 1873. február 15-én született Láng Gusztáv (1873-1960) gépészmérnök, ipari vezető, aki az apja, Láng László (Ladislaus Lang) munkás-vállalkozó alapította Láng-gyár vezetője volt 1911-től egészen az 1948. márciusi államosításig. Őt ugyan jobban érdekelte volna a mezőgazdaság és kiváltképpen a lovak, de nem volt mese, egyetlen fiúként neki kellett tovább vinni a Láng céget. Ő már persze diplomás mérnök lett. Bécsben és Berlinben tanult, és, miként apja, ő is bőséges tapasztalatokat szerzett külhonban, mielőtt részt kapott a gyár vezetésében. Ő volt a jövő embere. Nem patriarchális főnök, hanem hűvös modorú, zárkózott, céltudatos technokrata-menedzser. A századforduló előtti években már elsősorban ő intézte a cég exporttevékenységét. Bedolgozta magát az orosz piacra, még a nyelvet is megtanulta. Láng Gusztáv a húszas évektől a legtekintélyesebb személyiségek közé tartozott a nagyvállalkozók körében. A Magyar Vasművek és Gépgyárak Egyesületének elnökévé és a Gyáriparosok Országos Szövetségének alelnökévé is megválasztották. Az 1900-as párizsi világkiállítás fordulatot hozott a cég életében. Elsősorban nem azzal, hogy ott nagydíjat nyertek, hanem azzal, hogy Láng Gusztávot ott lelkesítette föl a Zoelly-féle gőzturbina. Azzal a meggyőződéssel érkezett haza, hogy a Láng Gépgyár jövőjét a gőzturbinára és a diesel motorra kell építeni. A gőzturbina ekkor indult világhódító útjára. Ekkor vált Heinrich Zoelly jóvoltából gazdaságos, a hagyományos gőzgépnél sokkal hatékonyabb erőgéppé. Magyarországon a Láng-gyár készített először dízelmotort vasúti vontatásra.

15. – 130 éve szólalt meg Budapesten a telefonhírmondó

Évtizedekkel a rádió feltalálása előtt is történtek csodák Budapesten. 1893. február 15-én szólalt meg a világon először a Telefonhírmondó szórakoztató- és információs műsora. Puskás Tivadar világlátott ötletgazda és Szmazsenka Nándor magyar mérnök, a budapesti telefonhálózat igazgatója a világon először létesítettek egy olyan központi elosztású mediarendszert, amelyben egy központból tetszőleges számú hallgatót folyamatosan láttak el hírekkel és műsorokkal. A technikatörténet iránt érdeklődők számára nem áruunk el újdonságot, hogy 2012 óta Budapesten, a Benczúr utca 27. szám alatt található a Postamúzeum, ahol nagyon sok érdekes tárgy, korabeli eszköz és eredeti irat tekinthető meg, melyek közül az egyik

legnevesebb a telefonhírmondó. Mire használták a telefonhírmondót? – A "Beszélő Újság" a sugárzott rádiószolgáltatás elődje volt. Puskás felismerte azt, hogy a telefonkészülék és a vezetékek lehetővé teszik a hírek továbbítását is, így egy hírmondó megalkotásán fáradozott. Edison szerint Puskás volt "aki a telefonközpont ötletét fölvetette". A telefonhírmondót a világ nem ismerte el önálló találmányként, mert mások egyes elemeket már régen feltalálták és használták. A "Beszélő Újság" azonban egyedi ötlet volt. A Budapesten kiépült hírmondót, a telefonhálózat akkori igazgatójának, egy kiváló mérnök felfedezése tette használhatóvá. Szmazsenka Nándor kísérletezései során felismerte, ha a primer menetekre nem a szokásos áramkört kapcsolja, hanem a beszélő áramköre által – s egy másik orsóval – indított szekunder áramkört, az orsók akkor is megfelelnek feladatuknak. Ez a felfedezés lehetővé tette egy külön hálózat megépítését, ráadásul óriási megtakarítással a vezetékben, s már igazán tetszés szerinti áramkör bekapcsolásával. Ez a Puskás-Szmazsenka szerzőségű leírás, mint pótbejelentés megtalálható a Postamúzeumban őrzött Puskás-hagyatékban, így a hírmondó műszaki berendezésének megalkotóját az utókor nem felejtheti. Puskás Tivadar 49 évesen halt meg, az általa megalkotott Telefonhírmondó – alig több mint egy hónappal a beindulása után, 1893. március 16-án – közölte a szomorú halálhírét.

16. – 200 éve született Grossmann Ignác mérnök-fizikus

Göncruszán, 1823. február 23-án született Grossmann Ignác (1823-1866) mérnök, fizikus, feltaláló, tanár. A prágai egyetemen matematikát és pedagógiát hallgatott. Tanári oklevelének megszerzése után 1847-től 1851-ig győrszigeti tanító volt. 1852-1854 között Budapesten a József Ipartanoda hallgatója volt. 1857-től a pesti kereskedelmi akadémia tanára lett. 1862-től telegráfmérnök lett a Pest-Losonc-Zólyom vasút-társaságnál. A német J. H. W. Geissler (1814-1879) mérnök, feltalálóval egy időben, de tőle függetlenül megalkotta a higanyos légszivattyút. Szakmai munkássága elismeréseképp több külföldi akadémia tagjává választotta.

18. – 60 éve tüntették ki Kármán Tódor (Theodore von Kármán) mérnököt

Szóllóskislaki Kármán Tódor (1881-1963) magyar gépészmérnök, fizikus, alkalmazott matematikus, rakéta-kutatással foglalkozó kutató 1963. február 18-án átvette az Amerikai Egyesült Államok (USA) elnökétől az United States National Medal of Science (USA Nemzeti Tudományos Érdem) kitüntetést. E rangos szakmai elismerést ő kapta meg a világon elsőként. Ballisztikai tanácsadóként szélcsatornát épített a lövedékek mozgásának tanulmányozásához, amely a későbbi rakétatechnika alapját is képezte. Jelentős szerepe volt az első ballisztikus rakéta és a szuperszonikus repülés új elméletének kidolgozásában, valamint a DC - repülőgépcsald létrejöttében.

19. – 220 éve született Hieronymi Ottó Ferenc mérnök

Győrben, 1803. február 19-én született Hieronymi Ottó Ferenc (1803-1850) földmérő mérnök, az első magyar vasútvonal tervezője. Tanulmányait a győri Királyi Akadémián, a veszprémi Akadémián, és a pesti Institutum Geometricumban végezte. Földmérő oklevelével szülővárosában vállalt munkát. A Duna vízrajzi felvételét – ami a magyar műszaki irodalom remekműve – az ő irányítása alatt végezték.

21. – MSZT felhívás az anyanyelv nemzetközi napján

A Földön az emberek több mint hatezer nyelvet beszélnek, melyeknek kb. a fele a veszélyeztetett nyelvek közé tartozik. 1999-ben az UNESCO közgyűlése február 21-ét az anyanyelv nemzetközi napjává nyilvánította, ezzel is igyekeztek a figyelmet a nyelvi sokszínűsége és az anyanyelv használatának fontosságára irányítani. Jelen kutatások szerint havonta két, őshonos lakosok által beszélt nyelv hal ki, Európában pedig akár ötven nyelv is eltűnhet a következő évtizedekben. Bár a magyar nyelvet nem fenyegeti az eltűnés veszélye, viszont jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt évtizedek során. A felgyorsult világ és az új kommunikációs eszközök voltak leginkább hatással az utóbbi időben nyelvünkre. Nagyon fontos szem előtt tartani, hogy az anyanyelv használata és annak megóvása szabadság, öröm és felelősség egyszerre. A téma kapcsán felvetődik a kérdés: miként kapcsolódik mindez a szabványokhoz / szabványosításhoz? A Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) vezetői és szakemberei kiemelten fontosnak tartják, hogy a szabványalkalmazáshoz szükséges pontos és egyértelmű információközlés érdekében a közzétett európai és nemzetközi forrásdokumentumú magyar nemzeti szabványok közül minél több elérhető legyen magyar nyelven is. Ezért az MSZT dolgozói gondosan és alaposan, nagy idő- és energiaráfordítással foglalkoznak egy-egy szabvány szövegével, hogy minél inkább teljesíthessék ezt a célt. A szabványtárgyalások lehetőséget nyújtanak a szakértők számára a szabványalkalmazás / gyakorlat során felmerült kérdések megvitatására, a szakkifejezések tisztázására és a terminológiai egységesítésre, ill. szükség esetén teljesen új meghatározások bevezetésére. Az utóbbi időben az egyes szakterületek szabványtárgyalásain csökkent az aktív részvétel. Mivel ezek a szabványtárgyalások nagyban elősegíthetik, ill. megkönnyíthetik a szabványalkalmazó, így a műszaki szakemberek (tervező, szakértő, műszaki ellenőr, felelős műszaki vezető) munkáját, ezért az MSZT kéri az egyes területek szakértőit és a tagszervezetek által delegált tagokat, hogy éljenek e lehetőségekkel és minél szélesebb körben vegyenek részt egy-egy szabványtárgyaláson, hogy a magyar nyelvű változatok végső formája mindenki megaláztatására szolgálhasson és pontosan tükrözze az adott szakterület nyelvi és szakmai sajátosságait! Bővebb infó: www.mszt.hu

23. – 100 éve született Bodolai István meteorológus

A Zemplén vármegyei Körömben, 1923. február 23-án született Bodolai István (1923-1979) meteorológus. 1942-ben lépett az Országos Meteorológiai és Földmágnességi Intézet (OMFI) kötelékébe. Az itt kapott állami vizontszolgálati ösztöndíj segítségével beiratkozott a budapesti Tudományegyetem matematika-fizika tanári szakára. Az ösztöndíjért cserében szinoptikus észlelést végzett az intézetben, hasonlóan korábbi kollegáihoz. Az egyetem befejezése után hamarosan a meteorológia tudományterületén az első levelező aspiráns lett és már 1954-ben elnyerte a fizikai tudományok kandidátusa fokozatot. Disszertációjának témája a konvektív zivatarok aerológiai-szinoptikai vizsgálata. Kritikának vetette alá a légtömegkelemlő módszert, ami különösen a zivatarkeltekzés szinoptikai feltételeire nem tudott kielégítő választ adni. Később az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) Időjárás osztály, majd az Előrejelző- és Kutatófőosztály vezetője, a Központi Előrejelző Intézet igazgatója lett. A zivatarok meteorológiai tényezőinek és előrejelzési lehetőségének tanulmányozása terén alapvető munkát végzett. A front- és örvényképződés hidrodinamikai elméletének kifejtésével szerzett akadémiai doktori címet. A dinamikus

meteorológia kérdése és az ún. mezoszinoptika egész életén át foglalkoztatták. Kezdeményezésére alakult az OMSZ Hidrometeorológiai szolgálata. 1953-tól tevékenyen részt vett az ELTE meteorológus-képzésében, a dinamikus és szinoptikus meteorológia oktatásával. Több ilyen tárgyú könyv és jegyzet szerzője. A MTA Meteorológiai Bizottságának elnökhelyettese, és a szocialista országok légkörtani kutatásait koordináló bizottság elnöke is volt. A sikeres kutatásaihoz jelentősen hozzájárult felesége, Bodolainé Jakus Emma (sz. Nógrádverőce, 1927. okt. 29.) meteorológus, s több munkájuk közösen jelent meg. Bodolai István szakmai tevékenységéről csaknem teljes áttekintés található Bodolainé Jakus Emma: Magyar szinoptikus meteorológiai kutatások 1955-1995 című, 1996-ban az OMSZ által kiadott könyvben.

23. – Szegedi InfoShow kiállítás és konferencia – 2023

A Magyar Elektrotechnikai Egyesület és az Elektromos-ipari Magánvállalkozók Országos Szövetsége „Biztonságos szerelés, okos megoldásokkal” mottóval Szegeden, a Forrás Hotelben február 23-án rendez kiállítást és konferenciát. Itt értesülhetnek az érdeklődők az aktuális szabályozásokról, a trendekről és kipróbálhatják a legújabb technikai, technológiai megoldásokat. Bővebb infó: www.infoshow.hu

25. – 140 éve született Tantó Pál mérnök

Kecskeméten, 1883. február 25-én született Tantó Pál (1883-1963) mérnök. A felsőfokú tanulmányait a budapesti Műegyetemen végezte. Szakmai pályafutását a zalaegerszegi államépítészeti hivatalnál kezdte, majd rövidesen a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium hídosztályán működött, utóbb ennek vezetőjeként 1943-ban történt nyugalomba vonulásáig. Az I. világháború után az elpusztult közúti hidak helyreállítási munkáit irányította. Számos közúti híd építésében vett részt, többek közt a tiszaugi, polgári és szegedi Tisza-hidak építési, a budapesti Margit-híd kiszélesítési és a győri Rába-híd építési munkálataiban. Ez utóbbi hazánk első hegesztett hídja volt. A 30-as években végzett munkái közül külön említést érdemel a Boráros téri és az óbudai Duna-hidak építésének lebonyolítása, továbbá a hegesztésnek a közúti hidaknál való bevezetése és fejlesztése, utóbb a lakihegyi antennatorony s a ferihegyi repülőtér megépítése. Nyugalomba vonulása után az Építéstudományi Intézetben a feszített beton- és a hegesztett acélszerkezetek fejlesztésével foglalkozott.

26. – 150 éve született 'Sigmond Elek mérnök

Kolozsvárott, 1873. február 26-án született 'Sigmond Elek (1873-1939) vegyész-mérnök, egyetemi tanár, akadémikus, a korszerű talajtani kutatások megteremtője, nemzetközileg elismert művelője. 1895-ben a Műegyetemen vegyész-mérnöki, 1898-ban a kolozsvári Tudományegyetemen bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1899-1905 között, mint vegyész dolgozott a Magyaróvári Növénytermesztési Országos Kísérleti Állomáson. 1905-től 1907-ig Európában és USA-ban tanulmányozta a mezőgazdasági vegyipart. 1908-ban megszervezte a Műegyetem mezőgazdasági kémiai-technológiai tanszékét, amelynek 1910-ben ny. r. tanár lett. A Budapesten 1909-ben tartott I. Nemzetközi Agrogeológiai Konferencia szervezője, a Nemzetközi Talajtani Társulatnak egyik alapítója, 1910-től tagja, és a talajkémiai és szike-talaj-bizottság elnöke volt. Mint az Országos Kémiai Intézet vezetője, megszervezte a talajlaboratóriumokat, a talajvizsgáló hálózatot és a tudományos eredmények gyakorlati alkalmazását. Kutatásai elsősorban a talajok jellegzetes tulajdonságainak és a szikes talajok vizsgálatára és termékkennyé tételére irányultak. Önálló talajtani

felfogását a klasszikus orosz talajtani iskola alapjaira támaszkodva alakította ki. A talajok mezőgazdasági használhatósága szerint talajosztályozási rendszert dolgozott ki, a talajtípusokat eredetük alapján csoportosítva. Felsőoktatási tankönyve az Általános talajtan (1934) volt, amely négy évre rá angolul is megjelent. Tevékenységét külföldön is elismerték, a Nemzetközi Talajtani Társaság alapítója volt, számos hazai és külföldi elismerés, kitüntetés birtokosa. A Magyar Élelmezés-Ipari Tudományos Egyesület 1956-ban évenként kiosztásra kerülő 'Sigmund Elek-emlékérmét alapított.

27. – 90 éve született Kovács Győző mérnök

Szekszárdon, 1933. február 27-én született Kovács Győző (1933-2012) villamosmérnök, számítástechnikus, informatikus, informatikatörténeti kutató, Hevesi Endre-díjas tudományos újságíró, aki tagja volt annak a csapatnak (MTA Kibernetikai Kutató Csoport), akik 1959. január 21-én „életet leheltek” az M3-ba, az első magyar elektronikus, digitális, program-vezérelt számoló(számító)gépbe. Pályakezdő mérnökként 1957 őszétől az MTA Kibernetikai Kutató Csoportban (KKCS) az első hazai elektronikus (csöves) számítógép, az M-3 építésén dolgozott. A gép megépítése után az M-3 gép üzemeltetését vezette a KKCS jogutódjaként alakult MTA Számítástechnikai Központban (MTA SZK). Résztvevője volt a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen (BKE) 1960-ban indított terv-matematikai közgazdász szak előkészítésében és az oktatásban is. 1963-ban részt vett az MTA SZK-ban, majd a BKE-en egy-egy URAL 2 számítógép üzembe állításában és a számítóközpontok kialakításában. Később, 2006-ban a BKE utódintézménye, a Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) díszdoktorrá avatta. 1967-1969-ben az Országos Vezetőképző Központ (OVK) ICL számítóközpontjának egyik létrehozója, majd vezetője volt. Ezt követően a Számítástechnikai Koordinációs Intézetben (SZKI) a Számítógép Laboratórium vezetője, majd 1982-től az első magyarországi PC-gyár, az SZKI által alapított Sci-L igazgatója volt. 1975-1985 között a NJSZT főtitkára, majd 1990-ig alelnöke volt. 1983-1990 között Könyves Tóth Pállal együtt megalapította és szerkesztette az első, havonta megjelenő számítástechnikai diáklapot, a Mikroszámítógép Magazint. 1984-ben megszervezte a Magyar Televízióban az első távtanulási tanfolyamot, a TV-BASIC-et, amelyen először lehetett távtanulási formában programozói képesítést szerezni – Nívódíjat kapott érte. 1984-ben Szekszárdon megalapította a Garay számítástechnika diákversenyt, melynek „élethossziglani” zsűri elnöke volt (halála után a verseny neve: „Nemzetközi Neumann Nemzetközi Tehetségkutató Programtermék Verseny, az alapító Kovács Győző szellemében”). 1988-ban, a Számítástechnikai Alkalmazási Vállalat (Számalk) vezető munkatársaként megalapította az első hazai távtanulási oktatási intézményt, az Országos Távtanulási Központot (későbbi nevén: Open Business School). 1989-ben felvették a Magyar Újságírók Országos Szövetségébe (MÚOSZ). 1990-től nyugdíjasként fáradhatatlanul és szünet nélkül előadásokat tartott, tudománytörténeti cikkeket és könyveket írt, konferenciákat szervezett és konferenciákon vett részt. Neumann János életének és munkásságának legalaposabb ismerője és emlékének ápolója. Az NJSZT Informatikatörténeti Fórumának (iTF) tiszteletbeli elnöke volt. A szegedi Informatikai Múzeum, valamint Informatika Történeti Múzeum Alapítvány (ITMA) kezdeményezője. Szerepe kiemelkedő volt az informatikai eszközök muzeális megőrzésében és azok informatikatörténeti népszerűsítésben.

Felhasznált irodalom:

- *MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: Magyar mérnökök évfordulói 2023-ban*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- **Évfordulóink a műszaki és természettudományokban**
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- **História – Tudósnaplár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók**
Internet: tudosnaplar.kfki.hu/historia
- **Neumann János Számítógép-tudományi Társaság (NJSZT) Informatikatörténeti Fórum**
Internet: itf.njszt.hu
- Nagy Ferenc szerk.: **Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig**
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Kenyeres Ágnes szerk.: **Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. 1967-1990.** – Akadémiai Kiadó
Internet: arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/
- **Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) és a jogelőd Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) kiadványai**
- **Mérnök Újság (MÚ) és MÚ Online História** rovat (Magyar Mérnöki Kamara)
Internet: mernokvagyok.hu és mernokvagyok.hu/blog/category/historia
- **Mérnöki évfordulók, emlénapok és programok - 2014. január 1-től havi bontásban**
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- Fejér László szerk.: **Vizeink Krónikája** (Vízügyi múzeum 2001.)
Internet: library.hungaricana.hu/hu/view/VizugyiKonyvek_067/?pg=0&layout=s
- **A Magyar Hidrológiai Társaság kitüntettjei 1917-2017 között** (MHT, 2019.)
Internet: hidrologia.hu/mht/letoltes/LEXIKON_WEB.pdf
- Kozák Péter író, szerk.: © **Névpont, 2022.** Nemzeti életrajzi adatbázis, virtuális sírkert
Internet: nevpont.hu/
- **Egyéb szakmai életrajzok és műszaki források**

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök

Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja